ХУЛОСАИ
ШУРОИ ДИССЕРТАТСИОНИИ 6D.КОА-029-И НАЗДИ ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН АЗ РӮЙИ ДИССЕРТАТСИЯ БАРОИ ДАРЁФТИ ДАРАҶАИ ИЛМИИ ДОКТОРИ ИЛМҲОИ ФАЛСАФА

Парвандаи аттестатсионии №___

Қарори Шурои диссертатсионӣ аз 10 октябри соли 2024, тахти №3 барои сазовор донистани Нурулҳақ Қамар ба дараҷаи илмии доктори илмҳои фалсафа аз рӯйи ихтисоси 09.00.14 – Фалсафаи дин ва диншиносӣ

Диссертатсияи Нурулҳақ Қамар дар мавзуи “Салафия: назария ва амалия” барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои фалсафа аз рӯйи ихтисоси 09.00.14 – Фалсафаи дин ва диншиносӣ дар таърихи 01-уми июли соли 2024, суратмаҷлиси №29 аз ҷониби Шурои диссертатсионӣ (734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17; фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 01 феврали соли 2022 таҳти №38) ба ҳимоя қабул карда шудааст.

Довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ, соли таваллудаш 15.02.1946 мебошад. Соли 1968 Донишгоҳи педагогии Тоҷикистон ба номи Т.Г.Шевченкоро (ҳоло ДДОТ ба номи С. Айнӣ) аз руйи ихтисоси муаллими забон ва адабиёт хатм намудааст. Соли 1984 рисолаи номзадии хешро дар мавзуи “Консепсияи миллат ва муносибатҳои миллӣ дар ислом ва масъалаҳои тарбияи атеистӣ” аз рӯи ихтисоси таърихи дин ва диншиносӣ зери роҳбарии профессор Одилов Нодир Фозилович дар Шурои илмии Академияи илмҳои ҷамъиятшиносии назди КМ ҲКИШ (ш. Москва) ҳимоя намудааст. Аз соли 2021 то имрӯз дар вазифаи мудири кафедраи диншиносии ДМТ фаъолият менамояд.

Муҳовири илмӣ:

Аҳмадов Саид - доктори илмҳои фалсафа, профессори кафедраи онтология ва назарияи маърифати факултети фалсафаи ДМТ

Муқарризони расмӣ:

Мирзоев Ғаффор Ҷабборович - доктори илмҳои фалсафа, мудири кафедраи фалсафаи Раёсати назди Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон;

Раҳимов Муҳсин Ҳусайнович - доктори илмҳои фалсафа, профессори кафедраи фанҳои ҷомеашиносии Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик Муҳаммад Осимӣ;

Карамхудоев Шукрат Худоназарбекович - доктори илмҳои фалсафа, дотсенти кафедраи фалсафа ва сиёсатшиносии Донишгоҳи байналмиллалии забонҳои хориҷии Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода.

Муассисаи пешбар – Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ дар тақризи мусбати худ, ки аз ҷониби доктори илмҳои фалсафа Султонзода С.А. омода шуда, аз ҷониби мудири кафедраи фалсафа ва фарҳангшиносӣ Саидова Г. ба имзо расидааст ва аз ҷониби ректори Донишгоҳ, доктори илмҳои таърих, профессор Ибодуллозода А.И. тасдиқ шудааст, қайд менамояд, ки диссертатсияи Нурулҳақ Қамар дар мавзуи “Салафия: назария ва амалия”, ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои фалсафа аз рӯйи ихтисоси 09.00.14 – Фалсафаи дин ва диншиносӣ пешниҳод шудааст, аз рӯйи навгонии илмӣ, мубрамият, аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ доштанаш сазовори баҳои мусбат буда, ба Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ аст ва муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои фалсафа аз рӯйи ихтисоси 09.00.14 – Фалсафаи дин ва диншиносӣ мебошад.

Муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар бо дар назардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-уми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, интихоб ва таъйин гардидаанд. Муқарризони расмӣ ва муассисаи тақриздиҳанда дар асоси мутахассис аз рӯйи ихтисоси 09.00.14 – Фалсафаи дин ва диншиносӣ будан ва алоқаи зич доштани корҳои илмӣ-таҳқиқотии онҳо ба масъалаи таҳқиқшавандаи диссертатсияи Нурулҳақ Қамар интихоб шудаанд.

Нурулҳақ Қамар оид ба мавзуи диссертатсия 3 монография, 36 мақола, ки аз байни онҳо 16 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба табъ расидааст, нашр намудааст. Натиҷаҳои асосии диссертатсия ва хулосаҳои таҳқиқот дар мақолаҳои илмии муаллиф инъикос ёфтаанд.

Муҳимтарин интишороти довталаб аз рӯйи мавзуи диссертатсия, ки дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба чоп расидаанд:

I. Монаграфияҳо:

[1-М]. Нурулҳақов, Қ. Ислом ва муносибатҳои миллӣ [Матн] / Қ. Нурулҳақов.-Душанбе.: Ирфон, 1987. 113 с.

[2-М]. Қамар Нурулҳақов. Салафияи ифротӣ: моҳият ва таҳдиду хатарҳои он [Матн] / Нурулҳақов Қ.- Душанбе: Сарбоз, 2017, 147с.

[3-М]. Ф. Баротзода, Қ. Нурулҳақов. Вазъи динӣ-сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Баротзода Ф., Нурулҳақов Қ. –Душанбе.: Эр-граф, 2018, 127 с.

II.Мақолаҳои илмие, ки дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудаанд:

[4-М]. Қ. Нурулҳақов. Баъзе масъалаҳои усулии таносуби давлати дунявӣ ва дин [Матн] Нурулҳақов Қ. // Ахбори Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. Силсилаи фалсафа ва ҳуқуқ. –Душанбе, 2010, № 4.-С. 46-51. 187 с.

[5-М]. Қ. Нурулҳақов. Нақши арзишҳои миллӣ ва мазҳабӣ дар таҳкими давлати миллӣ [Матн] / Нурулҳақов Қ. // Ахбори Академияи илмҳои

Тоҷикистон. Силсилаи фалсафа ва ҳуқуқ. –Душанбе, 2011, № 4.-С.110-116.

[6-М]. Қ., Нурулҳақов, Виркан Музаффарпур. Андешаи миллӣ ва мазҳабӣ дар даврони истиқлолияти Тоҷикистон [Матн] / Қ. Нурулҳақов, Виркан Музаффарпур // Ахбори Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. Силсилаи фалсафа ва ҳуқуқ. –Душанбе, 2011, №3.-С. 54-58.

[7-М]. Қамар Нурулҳақов, Виркан М. Салафия ва ҷанбаҳои ақидатию сиёсии он [Матн] / Нурулҳақов, Қ., Виркан М. // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. –Душанбе.: Сино, 2014.-С.148-155.

[8-М]. Амондуллоев, Б. С., Нурулҳақов, Қ. Идеологияи иртиҷоӣ ва ифротгароёнаи баъзе аз созмонҳои динӣ [Матн] / Б. С. Амондуллоев, Қ. Нурулҳақов // Ахбори Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқ ба номи А. Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон. -Душанбе-2021, № 1.-С.122-128.

[9-М]. Нурулҳақ, Қамар. Истилоҳи “салаф” ва таҳаввули маънои луғавии он дар таърихи ислом [Матн] / Қамар Н. // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. -Душанбе, 2023. № 6. –С. 93-99.

[10-М]. Нурулҳақ, Қамар. Ташаккули ғояи Аллоҳ ҳамчун худои ягонаи қабоили араб [Матн] / Қамар Н. // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. -Душанбе, 2023. № 7.-С.130-138.

[11-М]. Нурулҳақ, Қамар. Салафия ва иртиботи он бо одатҳои тоисломии араб [Матн] / Қамар Н. // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. -Душанбе, 2023. № 8.-С.90-97.

[12-М]. Нурулҳақ, Қамар. Муносибати исломи суннатӣ ва салафия ба оини зардуштӣ [Матн] / Қамар Н. //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. -Душанбе, 2023. № 9.- С.110-120.

[13-М]. Нурулҳақ, Қамар. Нақши таҷрибаи иҷтимоӣ-динии тоисломии араб дар шаклгирии эътиқодоти исломӣ [Матн] / Қамар Н // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. -Душанбе, 2023. № 10. –С.139-146.

[14-М]. Нурулҳақ, Қамар, Одинаев Б.А. Масъалаҳои таҳаввулотӣ-таърихӣ оид ба институти оила дар Зардуштия [Матн] / Қамар Н,. Б.А. Одинаев // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. -Душанбе, 2023. № 10. –С.190-198.

[15-М]. Нурулҳақ Қамар. Сарчашмаи ғоявии муносибати салафияи ифротӣ ба фарҳанги миллӣ [Матн] / Қамар Н. // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. –Душанбе, 2023. № 11. Қисми I.- С-161-169.

[16-М]. Нурулҳақов, Қ. Муносибатҳои оилавӣ дар салафияи ибтидоӣ [Матн] // Нурулҳақов К. // Паёми Донишгоҳи Хоруғ. –Хоруғ, 2023. № 4 (28). –С. 283-190.

[17-М]. Нурулҳақ Қамар. Салафияи ҷиҳодӣ ва сарчашмаҳои ғоявии он [Матн] // Нурулҳақ К. // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Душанбе, 2024. № 1.-С.117-134.

[18-М]. Нурулҳақ Қ. Шаклҳои муосири зуҳури салафияи ифротӣ [Матн] / Қ. Нурулҳақ // Ахбори Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқ ба номи А. Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон.- Душанбе-2024, № 1. -С. 75-80.
[19-М]. Нурулҳақ, Қамар. Салафия - равияи бунёдгароӣ дар ислом [Матн] / Қамар Н // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. -Душанбе, 2024. № 2. -С.69-75.
[20-М]. Нурулҳақов, Қамар. Анъанаи дунявият дар фарҳанги сиёсии тоҷикон [Матн] / Қамар Н // Маводи конфронси ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ бахшида ба 90-солагии академик М. С. Осимӣ: "Академик М. Осимӣ ва рушди фарҳанг," 20 ноябри соли 2010.-Душанбе.: Эр-граф, 2011. -С. 84-91. 376 с.
[21-М]. Қ. Нурулҳақов. Салафигароии ифротӣ: заминаҳои таърихӣ, манбаъҳои ғоявӣ ва хусусияти зиддимиллии он [Матн] / Нурулҳақов Қ // Маҷмуаи мақолаҳои конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалии "Ифротгароии салафӣ: масъалаҳои давлатдории дунявӣ ва ҳифзи ҳувияти миллӣ"(ш. Душанбе, 27майи соли 2015).-Душанбе.: Дониш, 2015. -С. 63-89, 217 с.
[22-М]. Нурулҳақов, Қ. Анъанаи дунявият дар фарҳанги сиёсии тоҷикон ҳамчун заминаи бунёди давлати дунявии муосир [Матн] / Нурулҳақов Қ // Хусусиятҳои равандҳо ва характерҳои сиёсӣ-идеологии исломи муосир ва масъалаи рушди давлатдории миллӣ. -Душанбе.: Андалеб Р, 2015.-С. 57-98. 350 с.
[23-М]. Нурулҳақов, Қ. Ислом ва андешаи космополитикии араб [Матн] / Нурулҳақов Қ // Хусусиятҳои равандҳо ва характерҳои сиёсӣ-идеологии исломи муосир ва масъалаи рушди давлатдории миллӣ. -Душанбе.: Андалеб Р, 2015.-С. 54-73. 350 с.
[24-М]. Нурулҳақов, Қ., Умедов, М. Моҳияти исломгароии сиёсӣ ва баъзе шаклҳои зуҳури он [Матн] / Нурулҳақов Қ // Маҷаллаи илмии "Илм ва фановарӣ," Бахши илмҳои иятимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. –Душанбе, 2015, № 216.-С.228-236.
[25-М]. Қ. Нурулҳақов. Таҳаммулпазирӣ-андешаи калидии динӣ-мазҳабии ниёгон [Матн] / Қ. Нурулҳақов // Маҷмуи мақолаҳои конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалии "Мақом ва нақши ислом дар Ҷумҳурии Тоҷикистон" (ш. Душанбе, 9 ноябри соли 2016).-Душанбе.: Андалеб Р, 2016. -С. 217-229, 288 с.
[26-М] Нурулҳақов, Қ. Бунёдгароии исломӣ: моҳият ва хатари он дар фазои динии Тоҷикистон [Матн] / Қ. Нурулҳақов // Мақом ва нақши ислом дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. –Душанбе.: Андалеб Р, 2016. С. 61-87, 288 с
[27-М]. Нурулҳақов, Қ. ҲНИТ ва ихтилофи он ба низоми давлати миллӣ ва дунявӣ [Матн] / Қ. Нурулҳақов // Маҷмуи мақолаҳои конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалии "Мақом ва нақши ислом дар Ҷумҳурии

Тоҷикистон” (ш. Душанбе, 9 ноябри соли 2016).-Душанбе.: ЭР-Граф, 2017. -С. 196-205, 288 с.
[28-М] Нурулҳақов, Қ. Шиагароии муосир: заминаи ақидавӣ ва ҷанбаҳои ифротгароии он [Матн] / Қ. Нурулҳақов // Мақом ва нақши ислом дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.- Душанбе, “Эр-граф,” 2017.-С. 26-47, 300 с.
[29-М] Нурулҳақов, Қ. Заминаҳои пайдоиши ҳизбҳои сиёсӣ-динӣ дар ҷаҳони мусулмонӣ [Матн] / Қ. Нурулҳақов // Мақом ва нақши ислом дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. –Душанбе.: Эр-граф, 2018.-С.18-64, 296 с.
[30-М]. Нурулҳақов, Қ. Таносухи имон [Матн] / Нурулҳақов Қ // Дин ва ҷомеа (Маҷалаи динӣ ва иҷтимоию фарҳангӣ). -Душанбе.: ҶДММ “Офсет. № 9, сентябри 2018.-С. 40-42, 51 с.
[31-М]. Нурулҳақов, Қ. Давлатдории муосири исломӣ ва мушкилоти фирқавӣ-сиёсии он [Матн] / Нурулҳақов Қ // Мақом ва нақши ислом дар Ҷумҳурии Тоикистон. –Душанбе.: Мусъаб-1, 2019.-С. 57-90, 297 с.
[32-М]. Нурулҳақов, Қ. Ихтилофи ақидавӣ ва амалии ҷараёнҳои исломии ифротии муосир бо исломи суннатӣ (мазҳаби ҳанафӣ) [Матн] / Қ. Нурулҳақов // Маҷмуаи мақолаҳои “Истиқлолияти давлатӣ ва эҳёи арзишҳои миллӣ”. -Душанбе.: Эр-граф, 2021.-С. 108-132, 268 с.
[33-М]. Нурулҳақ, Қ. Таҳдиди ифротгароии динӣ ба ҳувияти динӣ (мазҳаби ҳанафӣ) [Матн] / Қ. Нурулҳақ // Муқовимат ба ифротгароии хушунатомез дар ҷомеа ва фазои иттилоотӣ. –Душанбе.: ҶДММ “Кондор”, 2022.-С. 145-176, 232 с.
[34-М]. Нурулҳақ, Қ. Муносибати салафияи ифротӣ ба санъат [Матн] / Қ. Нурулҳақ // Маҷмуаи мақолаҳои конференсияи ҷумҳурияиии илмӣ-назарияӣ дар мавзуи “Масоили мубрами улуми фалсафӣ дар Тоҷикистони мусир” ДДФСТ ба номи Мирзо Турсунзода. –Душанбе, 2023. -С. 26-34.
[35-М]. Нурулҳақ Қамар. Таҳдиди салафияи ифротӣ ба мазҳаби ҳанафӣ [Матн] / Қамар, Н. // Маводи конференсияи байналмилалии илмию амалии “Раванди ташаккулёбии институтсионалии кори иҷтимоӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: дастоварҳо, масъалаҳо ва тамоюлҳо” (ш. Душанбе, 23 ноябри соли 2022) ДМТ.-Душанбе, 2023. -С. 46-52, 412 с.
[36-М]. Нурулҳақ, Қамар. Салафия-хатар ба давлати дунявӣ [Матн] / Қамар Н. // Маводҳои конференсияи байналхалқии илмӣ-амалӣ дар мавзуи “Ҳифзи ҷавонони Ӯзбекистон аз таҷовузи идеологӣ дар давраи ҷанги иттилоотӣ.-Тошкент-Деҳнав, 17-18 ноябри 2023. -С. 292-301, 714 с.

Ба автореферати диссертатсия аз ҷониби шахсони зерин тақриз навишта шуда, ба шурои диссертатсионӣ пешниҳод шудаанд:

Маҳмадҷонова Муҳиба Талатҷоновна – доктори илмҳои фалсафа, ходими пешбари шуъбаи таърихи фалсафаи Институти фалсафа,

сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А.Баҳоваддинови АМИТ, тақриз мусбат аст.

Шоисматуллоев Шоназар – доктори илмҳои сотсиология, профессор, мудири шуъбаи сотсиологияи Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А.Баҳоваддинови АМИТ, тақриз мусбат аст.

Ёрмуҳамад Ниёзӣ Бобо – доктори илмҳои фалсафа, сарходими илмии Институти такмили ихтисоси омӯзгорони мактабҳои олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ДМТ, тақриз мусбат аст.

Содиқи Насиба – доктори илмҳои фалсафа, вакили Маҷлиси намояндагони МОҶТ, тақриз мусбат аст.

Комилбек Амид Ёрбек – доктори илмҳои фалсафа, профессори кафедраи фалсафа ва сиёсатшиносии Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи М.Назаршоев, тақриз мусбат аст.

Ҳамаи тақризҳои ба автореферат воридгардида мусбат арзёбӣ гардида, дар онҳо баъзе эродҳои хусусияти ҷузъӣ дошта ва пешниҳодҳо манзур шудаанд.

Шурои диссертатсионӣ қайд менамояд, ки дар натиҷаи таҳқиқоти диссертатсионии довталаб:

- **ба таври васеъ мазмуну моҳияи салафия**, алоқамандаии он бо расму одат, ҷаҳонбинии тоисломии араб ва шакл гирифтани исломи ибтидоӣ, муборизаҳои сиёсии пайравони салафия барои ба даст овардани ҳокимият, муборизаи он бар зидди илму фалсафа, хусусияти иртиҷоӣ ва ифротии таълимоти салафияи муосир нишон дода шудааст;

- **қайд карда мешавад**, ки салафия дар ҳама давраҳои вуҷудияти худ бар зидди ақлгароӣ дар ислом ва мазҳабҳои дигар мубориза бурда, ҳукумати исломӣ, махсусан хилофатро тарғийб намудааст ва зидди бунёди давлатҳои миллӣ ва рушди фарҳанги миллӣ баромад кардааст;

- **пешниҳод карда мешавад,** ки салафия ба давлату фарҳанги миллӣ хатар дорад, роҳҳои босамари пешгирӣ ва паҳншавии ақидаҳои салафиро аз ҷиҳати илмӣ асоснок намуда, моҳияти иртиҷоии онро равшан сохта ва пояҳои давлатдории миллию фарҳанги миллӣ, мазҳабҳои маъмули ғайриараб, бахусус мазҳаби ҳанафиро, аз таъсири харобиовари ақидаҳои салафӣ бояд нигоҳ дошт;

- **муайян карда шуд,** ки бори аввал дар асоси омӯзишу таҳқиқи сарчашмаҳо фаъолияти пайравони мазҳаби салафия ва назарияҳову ақидаҳои аҳли салаф, асли ҳадафҳои динию сиёсии он муқаррар гардидааст.

Аҳаммияти назариявии таҳқиқоти диссертатсионӣ бо он асоснок карда шудааст, ки натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар раванди таҳлили илмии умуминазариявии фалсафӣ ва диншиносии илмӣ ба кор рафта метавонад. Асосҳои назариявии таҳқиқот пеш аз ҳама дар асоси сарчашмаҳои исломӣ, осори имомони мазҳабҳо, илоҳиётшиносони исломӣ ва намояндагони ҳаракати салафия таҳия шудааст. Илова бар ин, аз таҳқиқотҳои муҳаққиқони ватаниву хориҷӣ, ки ба масъалаҳои диншиносӣ, исломшиносӣ, ба мавзуи пайдоиши салафия ва таҳаввули он дар давраҳои гуногуни таърихи ислом, бахусус дар бораи ваҳҳобия ва таъсири он ба пайдоши ҳаракатҳои радикалӣ дар ҷаҳони ислом, робитаи бунёдгароии исломӣ бо салафия дар таҳқиқотҳои минбаъда аз онҳо истифода бурдан мумкин аст. Ҳамчунин санадҳои ҳуқуқие, ки дар онҳо талаботи сиёсати Хукумати Тоҷикистон дар соҳаи дин дарҷ шудаанд ва паёму суханрониҳои Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон доир ба мубориза ба муқобили падидаҳои экстремистӣ ва эҳёву ҳифзи арзишҳои миллӣ, ҳифзи давлатдории миллии дунявӣ ва истиқлолияти давлатӣ бахшида шудаанд, ҳамчун асоси назариявии таҳқиқот ба ҳисоб меравaнд, **муайян карда шуд**.

Омӯхта шудааст, таҳқиқотҳои ба нашр расидае, ки ба омӯзиши назария ва амалияи салафия бахшида шудаанд ва онҳоро метавон ба гурӯҳҳои зерин ҷудо кард. Ба гурӯҳи аввал таҳқиқоте дохил мешаванд, ки дар онҳо ба сарчашмаҳои ғоявӣ, ҷанбаҳои динӣ-сиёсӣ, таърихӣ-иҷтимоии пайдоиши ғояҳою назарияҳо ва амалияи салафия таваҷҷуҳ зоҳир гардидаанд. Ба ин гурӯҳ дихил мешавад рисолаҳои А. М. Василев, М. Т. Степанянтс, З. И. Левин, Л. Б. Маевская ва А. И. Маточкина. Ба

гурӯҳи дуюм адабиёти илмие шомил аст, ки бевосита дар омӯзиши моҳияту ҷанбаҳои иртиҷоии таълимоти ваҳҳобия-салафия бахшида шудаанд, ба мисли рисолаҳои муҳаққиқон М. В. Вагабов, И. П. Добаев, Муҳаммад Саид Рамазон Ал-Бутӣ ва Эҳтишомӣ. Ба гурӯҳи сеюм, таҳқиқоти муҳаққиқоне монанди Б. М. Бобоҷонов, А. К. Муминов, А. фон Кюгелген, Оятулло Ҷаъфари Субҳонӣ, таҳияи рисолаи аз ҷониби А. Аминзода дохил мешаванд. Ба гурӯҳи чорум, рисолаҳои илмие дохил мешаванд, ки ба масъалаи паҳншавии ақидаҳои салафияи такфирӣ-ҷиҳодӣ дар Тоҷикистон мансубанд. Ба мисли рисолаҳои Абдуллои Муҳаққиқи Ҳанафӣ, Абдуллои Раҳнамо, Д. Назиров, Н. Абдуллоев ва дигарон. Ба гурӯҳи панҷум, рисолаҳои муҳаққиқоне чун Н. Д. Маҳмадизода ва Х. Қ. Сафарализода ва дигарон, ки ба масъалаи хатару таҳдидҳои салафия дар ҷомеаи муосир бахшида шудаанд, дохил мешаванд.

Пешниҳод гардид, ки масъалаи таҳқиқи назария ва амалияи салафия дар заминаи нишон додани моҳияти иртиҷоии зиддиақлонӣ, зиддиилмӣ, зиддимиллӣ, зиддибашарӣ, зиддидунявӣ ва зиддитамаддунии он баррасӣ мегардад. Муборизаи салафия бо мазҳабҳои дигар ошкор месозад, ки он худ низ як мазҳабест, ки хусусияти сирф сиёсӣ-динӣ дошта, ҳеҷ вақт қудрати ҷаҳони мусулмониро ба исломи замони "салафи солеҳин" баргардонидан надорад, вале метавонад ҳамчун силоҳи сиёсӣ-идеологӣ аз ҷониби қудратҳои ҷаҳонӣ ва минтақавӣ бо роҳи ба низоъҳои дохилимазҳабӣ кашидани мусулмонон барои пиёда сохтани манфиатҳои геосиёсӣ ва геоиқтисодии онҳо хизмат намояд. Таҳқиқи васеи назария ва амалияи салафия ва тарғибу истифодаи натиҷаҳои он метавонад аз паҳншавии салафия дар Тоҷикистон ҷилавгирӣ карда, ба ҷалбшавии шаҳрвандон ба гурӯҳҳои экстремистию террористӣ монеа эҷод намояд ва ба худогоҳию худшиносии онҳо такон бахшад.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки эътимоднокӣ ва саҳеҳияти натиҷаҳои илмии ба дастомада дар асоси омӯзиши ҳамаҷонибаи шумораи зиёди сарчашмаҳои илман асоснокгардида, бо усули муносибати муназзам, инчунин бо таҳлили шароитҳои объекти таҳқиқот, маҷмуи методҳои умумиилмӣ ва соҳавӣ муайян мегардад.

Саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ бо сатҳи навгонии илмии диссертатсия, нуктаҳои илмии ба ҳимоя пешниҳодшуда, рисолаю мақолаҳои илмӣ, ҳамчунин тарзи навишт, масъалагузорӣ ва услуби диссертатсия ифода меёбад. Диссертант дар тасниф ва таҳқиқи чобаҷогузории мавод дар бобу зербобҳо, коркарди маводҳои бадастомада ва таҳлили масъалаю натиҷаҳо, ҷамъбасту хулосабарориҳо бо сабки баёни фаҳмо ва мушаххас саҳм гузоштааст.

Дар маҷлиси Шурои диссертатсионӣ қарори сазовор донистани Нурулҳақ Қамар бо дараҷаи илмии доктори илмҳои фалсафа аз руйи ихтисоси 09.00.14 – Фалсафаи дин ва диншиносӣ қарор қабул кард.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар Шурои диссертатсионӣ 15 нафар иштирок доштанд, аз ҷумла доктарони илм 5 нафар аз рӯйи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда. Аз 16 нафар ҳайати умумии Шуро, овоз доданд: тарафдор – 15 нафар, муқобил – нест, бюллетенҳои беэътибор – 1 дона.

Раиси Шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои фалсафа, профессор **Маҳмадизода Н.Д.**

Котиби илмии Шурои диссертатсионӣ,
номзади илмҳои фалсафа **Ҳаитов Ф.Қ.**

10 октябри соли 2024